

МЕТОД ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ СИСТЕМ СТРЕС-МЕНЕДЖМЕНТУ НА РЕЗУЛЬТУЮЧІ ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

METHOD FOR ASSESSING THE INFLUENCE OF STRESS MANAGEMENT SYSTEMS ON RESULTING PERFORMANCE INDICATORS OF ENTERPRISES

У статті вдосконалено метод діагностування впливу систем стрес-менеджменту на результуючі показники діяльності суб'єктів господарювання, що базується на кореляційно-регресійному моделюванні. Метод вирізняється з-поміж наявних виокремленням найбільш репрезентативних індикаторів такого впливу, що враховують ключові завдання систем стрес-менеджменту, а саме: ідентифікування та оцінювання ризиків, небезпек та загроз настання критичних небажаних відхилень в межах систем стрес-менеджменту; реагування на критичні небажані відхилення; організаційно-технічне забезпечення формування і функціонування систем стрес-менеджменту, формалізування управлінських процесів в їхніх межах, а також поширення вмінь, знань та навичок щодо цих систем. Обґрунтовано доцільність застосування для вирішення окресленого завдання методу кореляційно-регресійного аналізу. Здійснено прикладне застосування методу діагностування впливу систем стрес-менеджменту на результуючі показники діяльності суб'єктів господарювання на прикладні низки підприємств Західного регіону України.

Ключові слова: відхилення, критичні небажані відхилення, підприємство, система, стрес-менеджмент.

В статье усовершенствован метод диагностирования влияния систем стресс-менеджмента на результирующие показатели деятельности субъектов хозяйствования, основанный на корреляционно-регрессионном моделировании. Метод отличается от существующих выделением наиболее репрезентативных индикаторов такого влияния, которые учитывают ключевые задачи систем стресс-менеджмента, а именно: идентификация и оценка рисков, опасностей и угроз наступления критических нежелательных отклонений в пределах систем стресс-менеджмента; реагирование на критические нежелательные

отклонения; организационно-техническое обеспечение формирования и функционирования систем стресс-менеджмента, формализация управленческих процессов в их пределах, а также распространение умений, знаний и навыков этих систем. Обоснована целесообразность применения для решения очерченной задачи метода корреляционно-регрессионного анализа. Осуществлено прикладное применение метода диагностирования влияния систем стресс-менеджмента на результирующие показатели деятельности субъектов хозяйствования на примере ряда предприятий Западного региона Украины.

Ключевые слова: отклонение, критические нежелательные отклонения, предприятие, система, стресс-менеджмент.

The article improves a method of diagnosing the influence of stress management systems on resulting performance indicators of economic entities, which is based on correlation and regression modelling. The method is distinguished among existent ones by selecting the most representative indicators of this influence that consider key objectives of stress management systems, namely: identification and assessment of risks, dangers, and threats of occurrence of critical unwanted deviations within stress management systems; response to critical unwanted deviations; organizational and technical support for the formation and functioning of stress management systems, formalization of managerial processes within their limits, as well as dissemination of skills, knowledge, and abilities in regard to these systems. The expediency of using the method of correlation and regression analysis for solving the above problem is substantiated. Applied application of the method of diagnosing the influence of stress management systems on resulting performance indicators of economic entities on the example of a number of enterprises of the western region of Ukraine is carried out.

Key words: deviation, critical unwanted deviations, enterprise, system, stress management.

УДК 658:005.334(043.5)

Гончар М.Ф.

к.е.н., доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва
Національний університет «Львівська політехніка»

Постановка проблеми. Сучасні умови функціонування підприємств характеризуються динамічністю як внутрішнього, так і зовнішнього середовища. З урахуванням цього будь-які зміни можуть зумовити виникнення негативних впливів, відхилень, чинників, що перешкоджають існуванню та розвитку суб'єкта господарювання. Такі критичні небажані відхилення можуть деструктивно впливати на різні сфери діяльності підприємства, а у підсумку – погіршувати його економічні показники діяльності, що зумовлює важливість діагностування впливу систем стрес-менеджменту на результуючі показники діяльності суб'єктів господарювання.

Як зауважують керівники вітчизняних бізнес-структур, першочерговою причиною необхідності застосування інструментарію стрес-менеджменту на підприємствах є істотне зменшення обсягів реалізації продукції. Проблема може виникати й тоді, коли доходи компанії в абсолютному виразі не зменшуються, однак їхня структура видозмінюється: зараз вони більшою мірою формуються за рахунок іншої, ніж операційна, діяльності. Про певні проблеми може свідчити також і зростання накладних витрат більшими темпами, ніж зростання доходів. Таким чином, можливим є формулювання гіпотези про прямий систем стрес-менеджменту на дохід (виручку) від реалі-

зації продукції суб'єкта господарювання та на інші результуючі показники його виробничо-господарської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Слід зауважити, що в реаліях вітчизняного бізнесу зв'язок систем стрес-менеджменту на підприємствах з економічними показниками їхньої діяльності є недостатньо науково обґрунтованим. Водночас не викликає сумніву можливість зумовленості критичних небажаних відхилень зниженням ліквідності, погіршенням інвестиційної активності, втратою ключових контрагентів, зниженням величини доходу від реалізації продукції, підвищенням рівня ризику зменшення масштабів виробничо-господарської діяльності, втратою ринкової частки, погіршенням іміджу в бізнес-середовищі тощо.

Загалом проблема дослідження впливу різних систем на економічні показники діяльності підприємств не є новою і доволі ретельно розглянута у працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, зокрема: А. Аверченкова, О. Бунової, О. Буслаєвої, В. Геєця, Д. Гончарова, В. Грачова, А. Дідика, М. Кизима, Д. Кузнєцова, О. Кузьміна, І. Лютого, В. Пономарьова, Н. Тараханової, О. Тимошенко, О. Черняка, Д. Щербакової та багатьох інших. Своєю чергою, відносна новизна об'єкта дослідження (стрес-менеджмент на підприємстві) призводить до наявності прогалини у сфері оцінювання впливу систем стрес-менеджменту на результуючі показники діяльності компаній.

Постановка завдання. Метою статті є вдосконалення методу діагностування впливу систем стрес-менеджменту на результуючі показники діяльності суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Однією з ключових характеристик небажаних відхилень, які є істотними, екстремальними та чинять вагомий негативний вплив на функціонування підприємства, є їхня диференційованість та різноманітність. Тим самим із практичного погляду складно і навіть практично неможливо ідентифікувати спектр симптомів усіх особистісних, групових чи корпоративних стресів у компанії. Доречно погодитися з авторами, які акцентують увагу на необхідності діагностування загальних симптомів негативних впливів, відхилень, чинників, що перешкоджають функціонуванню та розвитку підприємства.

Наявність показників ефективності формування і використання систем стрес-менеджменту на підприємствах дає змогу аналізувати їхній вплив на ефективність виробничо-господарської діяльності суб'єктів господарювання, зокрема на рівень його доходу від реалізації продукції (виконання робіт, надання послуг). Розв'язання цього завдання зумовлює необхідність використання певного методичного інструментарію, який може

включати, наприклад, методи багатовимірного аналізу, пізнавальні карти, методи «мозкового штурму», метод Краскела-Уоллеса, кластерний аналіз тощо [1–4]. Водночас виконані дослідження дають змогу зробити висновок про доцільність застосування з-поміж переліку зазначених підходів кореляційно-регресійного аналізу для вирішення окресленого завдання. Його вибір обґрунтовується низкою обставин, а саме [2; 5; 6]:

- кореляційно-регресійний аналіз є одним із найпоширеніших методів статистичного дослідження під час вирішення економічних завдань різноманітного характеру;

- кореляційно-регресійний аналіз дає змогу ідентифікувати вплив незалежних змінних на залежну, що й потрібно для розв'язання визначеного завдання оцінювання впливу систем стрес-менеджменту на результуючі показники діяльності компанії;

- кореляційно-регресійний аналіз забезпечує можливість установлення причинно-наслідкових зв'язків між параметрами систем стрес-менеджменту та фінансовими індикаторами діяльності суб'єкта господарювання;

- кореляційно-регресійний аналіз сприяє інтегруванню внутрішніх та зовнішніх чинників, що впливають на залежну змінну (нерідко такі чинники можуть бути пов'язаними як з якісними, так і з кількісними показниками, які зазвичай складно інтегрувати в єдине ціле);

- отримані за результатами застосування кореляційно-регресійного аналізу висновки і пропозиції забезпечують можливість моделювання параметрів систем стрес-менеджменту, а також прогнозування фінансових індикаторів діяльності компанії; тим самим забезпечується можливість оптимізування процесів ухвалення управлінських рішень тощо.

Як, зокрема, зауважує Ю.А. Харченко [7, с. 216], завданням кореляційно-регресійного аналізу є «побудова та аналіз економіко-математичної моделі рівняння регресії (рівняння кореляційного зв'язку), що відображає залежність результативної ознаки від кількох факторних ознак і дає оцінку міри щільності зв'язку». П.П. Микитюк та Т.Р. Фецович [8, с. 105] наголошують на тому, що кореляційно-регресійний аналіз «дає змогу відібрати найбільш впливові фактори і кількісно описати зв'язок між інтегральним показником фінансового результату та релевантними факторами». Слушно зауважує Д. Дмитров [5, с. 144], акцентуючи увагу на тому, що кореляційно-регресійний аналіз «дає змогу аналізувати, контролювати, прогнозувати та управляти економічними ситуаціями, враховуючи не інтуїтивні, а обґрунтовані економічні рішення».

Як відомо з економічного аналізу, економітрики та статистики, узагальнено багатofакторна регресійна модель має такий вигляд:

$$y = b_0 + b_1x_1 + b_2x_2 + \dots + b_nx_n + \varepsilon, \quad (1)$$

де y – результуюча (залежна) змінна;

x_1, x_2, \dots, x_n – незалежні змінні або факторні ознаки;

$b_0, b_1, b_2, \dots, b_n$ – параметри моделі;

ε – випадкова величина;

n – кількість факторних ознак.

Як свідчить вивчення теорії і практики, використання кореляційно-регресійного аналізу для оцінювання впливу систем стрес-менеджменту на результуючі показники діяльності суб'єкта господарювання передбачає реалізацію низки етапів, а саме [2; 9; 10]:

- формування інформаційного забезпечення;
- установа причинно-наслідкових зв'язків між досліджуваними ознаками (параметрами систем стрес-менеджменту та результуючими показниками діяльності підприємства);
- визначення та попередній вибір показників, що характеризують залежну і незалежні змінні в межах майбутньої кореляційно-регресійної моделі;
- аналізування незалежних змінних на предмет наявності мультиколінеарності;
- остаточний вибір показників, що характеризують залежну і незалежні змінні в межах майбутньої кореляційно-регресійної моделі;
- побудова кореляційно-регресійної моделі;
- ідентифікування кореляційних характеристик;
- статистичне оцінювання параметрів зв'язку;
- формулювання висновків і пропозицій за результатами аналізування побудованої кореляційно-регресійної моделі.

Для ідентифікування з переліку ключових показників ефективності формування і використання систем стрес-менеджменту на підприємствах тих, які слід включати в модель, був застосований метод експертного опитування. Так, опитаними були по чотири керівники 30 підприємств, діяльність яких на ринку Західного регіону України можна вважати доволі успішною.

У межах блоку «Ідентифікування та оцінювання ризиків, небезпек та загроз настання критичних небажаних відхилень у межах систем стрес-менеджменту» респонденти повинні були вибрати пріоритетний, на їхню думку, індикатор для включення у багатфакторну регресійну модель. При цьому в кожному випадку застосовувався метод бальних оцінок, згідно з яким експерти повинні були присвоїти відповідні ранги: 1 – якщо, на думку експерта, показник із-поміж переліку наведених індикаторів є найрепрезентативнішим у межах певної групи, і навпаки. Як приклад отримані результати опитування для вирішення цього завдання наведено в табл. 1.

Шляхом розрахунку коефіцієнта конкордації здійснювалося узгодження думок експертів. Для цього застосовувалась формула:

$$W = \frac{12 \times S}{m^2 \times (n^3 - n)}, \quad (2)$$

де W – коефіцієнт конкордації;

S – квадрат відхилення суми рангів від середнього значення;

m – кількість опитаних респондентів;

n – кількість показників, що оцінювалися.

У межах блоку «Ідентифікування та оцінювання ризиків, небезпек та загроз настання критичних небажаних відхилень у межах систем стрес-менеджменту» коефіцієнт конкордації за результатами розрахунків становив:

$$W = \frac{12 \times 25326}{120^2 \times (3^3 - 3)} = 0,88.$$

З урахуванням розрахунку коефіцієнта конкордації доцільно зробити висновок про узгодженість думок експертів щодо вибору пріоритетного, на їхню думку, індикатора ідентифікування та оцінювання ризиків, небезпек та загроз настання критичних небажаних відхилень у межах систем стрес-менеджменту, а саме рівень усунення критичних небажаних відхилень до моменту їхнього настання (P_y).

Адекватність установленого коефіцієнта конкордації визначалася на засадах розрахунку χ^2 критерія Пірсона, значення якого становило:

$$\chi^2 = m \times (n - 1) \times W = 120 \times (3 - 1) \times 0,88 = 211,2. \quad (3)$$

Для рівня значущості $\alpha = 0,05$ за двох ступенів вільності табличне значення χ^2 становить 5,99. Отже, розраховане значення коефіцієнта конкордації можна вважати статистично значущим.

Аналогічні розрахунки було зроблено і по інших блоках. Було відібрано п'ять незалежних змінних, що відображають різні параметри систем стрес-менеджменту на підприємствах, а саме: ідентифікування та оцінювання ризиків, небезпек та загроз настання критичних небажаних відхилень у межах систем стрес-менеджменту; реагування на критичні небажані відхилення в межах систем стрес-менеджменту; організаційно-технічне забезпечення формування і функціонування систем стрес-менеджменту; формалізування управлінських процесів у межах систем стрес-менеджменту; поширення вмій, знань та навичок у межах систем стрес-менеджменту (табл. 2).

Враховуючи вищенаведене, формула (1) набуде вигляду:

$$y = b_0 + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3 + b_4x_4 + b_5x_5, \quad (2)$$

де y – залежна змінна (обсяг чистого доходу від реалізації продукції, млн. грн.);

x_1, x_2, x_3, x_4, x_5 – незалежні змінні (відповідно рівень усунення критичних небажаних відхилень до моменту їхнього настання; рівень відхилення від запланованого часу усунення критичного небажаного відхилення; рівень ефективності управлінського інструментарію стрес-менеджменту;

Таблиця 1

Фрагмент результатів опитування експертів щодо найбільш репрезентативних показників у межах блоку «Ідентифікування та оцінювання ризиків, небезпек та загроз настання критичних небажаних відхилень у межах систем стрес-менеджменту»

Респонденти	Бальна оцінка		
	Рівень неточності інформації щодо можливості настання критичних небажаних відхилень (P_{nm}), од.	Рівень відповідності систем стрес-менеджменту встановленим цілям (P_u), частк. од.	Рівень усунення критичних небажаних відхилень до моменту їхнього настання (P_v), частк. од.
1	2	3	1
2	2	3	1
3	3	1	2
4	2	3	1
5	3	2	1
6	2	3	1
7	3	1	2
8	3	1	2
9	2	3	1
10	2	3	1
11	2	3	1
12	2	3	1
13	2	3	1
14	3	2	1
15	2	3	1
16	2	3	1
17	2	3	1
18	1	2	3
19	1	3	2
...
120	2	3	1
Сума рангів	243	351	126
Відхилення суми рангів від середнього значення	3	111	-114
Квадрат відхилення суми рангів від середнього значення	9	12321	12996

Джерело: установлено автором

рівень формалізування управлінських процесів у межах систем стрес-менеджменту; частка працівників, що пройшли навчання технологіям стрес-менеджменту за результатами оцінювання необхідності цього);

b_1, b_2, b_3, b_4, b_5 – параметри моделі.

Прикладне застосування наведеного вище методу показано на прикладі діяльності низки підприємств Західного регіону України, а саме: ТзОВ «Леоні Ваєрінг Системс УА ГмбХ», ТОВ «Торговельно-виробнича компанія «Львівхолод» та СП ТОВ «Сферос-Електрон». При цьому застосовано ретроспективний аналіз і взято до уваги 16 спостережень (чотири квартали чотирьох років). Перевірка наведених у табл. 2 індикаторів на мультиколінеарність із використанням алгоритму Фаррара-Глобера засвідчила її відсутність у кожному випадку. Отже, усі незалежні змінні включено у модель.

Формування кореляційно-регресійних моделей здійснювалося з використання ресурсів MS Excel, зокрема його модуля «Аналіз даних» (табл. 3). Використання критерію Фішера для установлення значимості побудованої регресійної моделі оцінювалося з надійністю 95%. Критичне (табличне) значення критерію Фішера становило $F_{кр}$ і з ним порівнювалося розрахункове значення моделі $F_{розра}$, яке для всіх функцій було однаковим, оскільки враховувалися однакова кількість спостережень і кількість пояснювальних змінних.

Результати свідчать, що значення достовірності апроксимації R^2 для всіх розрахованих моделей є більшими за критичне значення. Це дає змогу сформулювати висновок про те, що такі моделі є придатними для практичного використання. Усі розрахункові значення F -критерію перевищують табличні критичні значення, тому з імовірністю

Показники діагностування впливу систем стрес-менеджменту на результуючі індикатори діяльності підприємств

Ідентифікатори показників	Назви показників	Значення коефіцієнтів конкордації W	Значення розрахованого χ^2 критерія Пірсона	Табличне значення χ^2 критерія Пірсона
x_1	Рівень усунення критичних небажаних відхилень до моменту їхнього настання (P_v), частк. од.	0,88	211,2	5,99
x_2	Рівень відхилення від запланованого часу усунення критичного небажаного відхилення (P_{θ}), частк. од.	0,84	403,2	11,1
x_3	Рівень ефективності управлінського інструментарію стрес-менеджменту (P_{ef}), частк. од.	0,92	110,4	3,84
x_4	Рівень формалізування управлінських процесів в межах систем стрес-менеджменту (P_{ϕ}), частк. од.	0,86	103,2	3,84
x_5	Частка працівників, що пройшли навчання технологіям стрес-менеджменту за результатами оцінювання необхідності цього ($Ч_n$), частк. од.	0,87	208,8	5,99

Джерело: розраховано автором

Таблиця 3

Регресійні залежності чистого доходу від реалізації продукції від параметрів систем стрес-менеджменту

Підприємства	Регресійні моделі	Коефіцієнт R^2	Розрахункове значення F-критерію Фішера	Табличне значення F-критерію Фішера
ТзОВ «Леоні Ваерінг Системс УА ГмбХ»	$y = 10,67 + 17,04x_1 + 20,36x_2 + 4,98x_3 + 12,2x_4 + 13,2x_5$	0,84	85,79	2,29
ТОВ «Торговельно-виробнича компанія «Львівхолд»	$y = 4,4 + 15,21x_1 + 7,84x_2 + 3,21x_3 + 3,67x_4 + 5,12x_5$	0,88	112,20	2,29
СП ТОВ «Сферос-Електрон»	$y = 4,76 + 1,3x_1 + 1,5 + 3,77x_3 + 2,18x_4 + 3,05x_5$	0,89	124,45	2,29

Джерело: розраховано автором

95% можна стверджувати про адекватність моделей. Отримані коефіцієнти регресії перевірялися також із використанням t -критерію Стьюдента і були ідентифікованими як значущі за $\alpha=0,01$.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, вищенаведене дає змогу зробити висновок про можливість практичного застосування запропонованого методу діагностування впливу систем стрес-менеджменту на результуючі показники діяльності суб'єктів господарювання. Метод дає можливість керівникам і власникам підприємств прогнозувати значення цих результуючих показників залежно від параметрів систем стрес-менеджменту.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі полягають у конкретизації умов практичного використання методу діагностування впливу систем стрес-менеджменту на результуючі показники діяльності суб'єктів господарювання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Абдукаримов И.Т. Характеристика факторов и методы их оценки влияния на результативные показатели хозяйственной деятельности предприятий. Социально-экономические явления и процессы. 2013. № 12. С. 9–14.
2. Ковтонюк О.В. Кореляційно-регресійне моделювання взаємозв'язку обсягів експортно-імпортних операцій та банківського кредитування в контексті світових та вітчизняних тенденцій. Формування ринкових відносин в Україні. 2011. № 1. С. 54–58.
3. Радулов Д.Д. Применение таксономического метода для оценки влияния внешних факторов конкурентоспособности предприятия. Бизнес Информ. 2014. № 2. С. 293–299.
4. Саблина Н.В., Теличко В.А. Использование метода таксономии для анализа внутреннего ресурса предприятия. Бизнес Информ. 2009. № 3. С. 78–82.
5. Дмитров Д.В. Определение факторов формирования конкурентных преимуществ Учреждений уголовно-исполнительной системы с использованием

методов кореляційно-регресійного аналізу. Транспортное дело России. 2010. № 6. С. 143–146.

6. Заворотній Р.І. Запровадження факторних моделей в оцінюванні зростання вітчизняного бізнесу. Актуальні проблеми економіки. 2012. № 3. С. 312–321.

7. Харченко Ю.А. Кореляційно-регресійний аналіз обсягів збуту продукції промислового підприємства. Економічний простір. 2014. № 86. С. 214–223.

8. Микитюк П.П., Фецович Т.Р. Аналіз результатів діяльності підприємств на основі кореляційно-регресійного методу. Вісник Львівської комерційної академії. Серія «Економічна». 2014. № 44. С. 105–111.

9. Кадигріб В.О. Застосування кореляційно-регресійного аналізу при визначенні впливу стійкості банку на прибуток. Управління розвитком. 2013. № 23. С. 145–148.

10. Леснікова І.Ю. Прогнозування експортно-імпортного вантажопотоку через митницю «Д» на основі факторного кореляційно-регресійного аналізу. Вісник АМСУ. Серія «Технічні науки». 2013. № 2. С. 43–48.

рассмотрены наиболее распространенные методы оценки. Среди них были выделены наиболее оптимальные для субъектов хозяйствования нашей страны, а также проанализированы их основные преимущества.

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ ТА ОСНОВНИХ МЕТОДІВ ЇХ ОЦІНКИ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОЇ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

DETERMINATION OF FINANCIAL RISK SATISFACTION AND THE MAIN METHODS OF THEIR ASSESSMENT IN THE CONDITIONS OF INSTABLE MARKET ECONOMY

У статті розглянуто сутність поняття «фінансові ризики». Визначено основні їх види та причини виникнення, а також наведено розширену класифікацію фінансових ризиків. Робота спрямована на визначення основних методів оцінки фінансових ризиків для сучасної економіки. Саме тому розглянуто найбільш поширені методи оцінки та наведено їх сутність. Серед них були виділені найоптимальніші для суб'єктів господарювання нашої країни, а також проаналізовано їх основні переваги.

Ключові слова: фінансові ризики, суб'єкти господарювання, конкурентний ринок, нейтралізація ризиків, методи оцінки.

В статье рассмотрена сущность понятия «финансовые риски». Определены основные их виды и причины возникновения, а также приведена расширенная классификация финансовых рисков. Работа направлена на определение основных методов оценки финансовых рисков для современной экономики. Именно поэтому

рассмотрены наиболее распространенные методы оценки. Среди них были выделены наиболее оптимальные для субъектов хозяйствования нашей страны, а также проанализированы их основные преимущества.

Ключевые слова: финансовые риски, субъекты хозяйствования, конкурентный рынок, нейтрализация рисков, методы оценки.

In this article, the essence of the concept of «financial risks» was considered. Their main types and causes were identified, as well as an expanded classification of financial risks. The work is aimed at determining the main methods for assessing financial risks for the modern economy. That is why the most common methods of evaluation were considered. Among them were identified those that are the most optimal for business entities of our country and also analyzed their main advantages.

Key words: financial risks, business entities, competitive market, risk neutralization, valuation methods.

УДК [330.131.7:336.02] – 047.44:339.137.2

Дерменжі Д.Ф.

магістр

Одеська національна академія харчових технологій

Постановка проблеми. Нині політика нашої країни спрямована на розвиток підприємництва, створення конкурентного середовища та боротьбу з монополією. У зв'язку із цим у більшості підприємств виникає питання, як вижити на цьому конкурентному ринку, враховуючи нестабільну ситуацію в країні. На діяльність суб'єктів господарювання передусім впливають саме фінансові чинники. Оцінка та аналіз фінансових ризиків є одним із важливих шляхів для забезпечення стійкої конкурентної позиції на ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття ризиків було визначено ще в працях представників класичної теорії політичної еконо-

мії: А. Сміта, Д. Рікардо, Дж.Ст. Мілля та С. Сеніора. Вони розглядали ризик як очікувану величину втрат. Сьогодні проблемою визначення та аналізу фінансових ризиків займаються такі вчені, як Я.І. Невмержицький [2], Ю.С. Скакальський [1], О.А. Зоріна [3].

Постановка завдання. Метою статті є визначення сутності фінансових ризиків, їх класифікація, а також аналіз основних методів оцінки з метою визначення найбільш доцільного для вітчизняних суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансові ризики – це різновид ризиків, пов'язаний із невизначеністю майбутніх доходів та витрат від